

UNIwersYTET MEDYCZNY
IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH WE WROCLAWIU

Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej
kierownik dr hab. n.med. Agnieszka Mastalerz- Migas

Wrocław, 31.08.2018

Ocena rozprawy doktorskiej
mgr Izabeli Doroty Gołębiak

**pt.: Ocena wpływu wybranych interwencji edukacyjno-informacyjnych
na wykonawstwo oraz postawy wobec szczepień przeciw grypie
personelu pielęgniarskiego**

której promotorem jest dr hab. Aneta Nitsch-Osuch,
zlecona przez Radę I Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
w dniu 20 czerwca 2018r.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) szacuje, iż co roku na grypę choruje ok. 5-10% populacji dorosłych oraz 20-30% populacji dzieci, w tym 3-5 mln osób choruje ciężko, a umiera nawet do 500 tys. osób. Zakażenie szerzy się drogą kropelkową oraz kontaktową, a zakaźność choroby jest duża. Personel medyczny pełni rolę istotnego transmitera zakażenia, zwłaszcza że częste są sytuacje zarówno zakażeń bezobjawowych, jak i wykonywania pracy zawodowej, pomimo ewidentnych objawów zakażenia.

Podstawową metodą zapobiegania grypie jest szczepienie. Światowe i krajowe gremia eksperckie, co roku wydają zalecenia, dotyczące szczepień przeciw grypie. Personel

medyczny w zaleceniach dotyczących szczepień jest wskazany jako grupa, która powinna się szczepić przeciw grypie ze względów epidemiologicznych.

Polska niestety jest na jednym z ostatnich miejsc w Europie w realizacji szczepień przeciw grypie u personelu medycznego, ze wskaźnikiem ok. 6%, co wskazuje na konieczność poprawy i zwiększenia wyszczepialności w tej grupie. W tym kontekście temat rozprawy, poszukujący rozwiązań w tym zakresie jest bardzo aktualny i ciekawy.

Rozprawa ma układ klasyczny, zgodny z ogólnie przyjętymi zasadami redagowania prac doktorskich. Obejmuje 142 strony wydruku i składa się z siedmiu rozdziałów, przedstawionych w następującej kolejności: wstęp, przesłanki, cele pracy, materiał i metody, wyniki (w dwóch podrozdziałach – z pierwszego i drugiego etapu badania), dyskusja oraz wnioski.

Wstęp jest poprzedzony spisem treści, spisem rycin oraz spisem skrótów, po którym znajdują się streszczenia w języku polskim oraz angielskim. Uwagę zwraca fakt, iż spis tabel jest podany na końcu pracy. Może warto byłoby rozważyć umieszczenie tych spisów obok siebie – na początku lub na końcu pracy. Spis piśmiennictwa obejmuje 177 pozycji, pochodzących w zdecydowanej większości z ostatnich 10 lat.

Praca zawiera siedem załączników: oświadczenie Komisji Bioetycznej, trzy kwestionariusze badawcze, slajdy z prezentacją edukacyjną, ulotkę edukacyjno-informacyjną oraz treść SMS wysyłanego uczestnikom.

Wstęp pracy stanowi gruntowny przegląd omawianego zagadnienia i jest poświęcony grypie oraz jej profilaktyce. W rozdziale „przesłanki pracy” doktorantka uzasadnia wybór tematu. Cele zostały przedstawione zwięźle i przejrzysto, w trzech punktach, jako:

1. Określenie aktualnego wykonawstwa szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego.
2. Identyfikacja czynników zachęcających i zniechęcających do wykonania szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego.
3. Ocena skuteczności wybranych metod edukacyjnych i informacyjnych w zakresie wpływu na:
  - wykonawstwo szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego,
  - postawy wobec szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego.

Rozdział „**Materiał i metody**” został przedstawiony w sposób bardzo szczegółowy, opisana została charakterystyka grupy badanej, a także dokładnie metodologia badania, które miało charakter dwuetapowy.

Metodologia pracy została przygotowana i dobrana bardzo starannie, a doktorantka wykazała się dużą wiedzą i umiejętnościami w tym zakresie. Autorskie kwestionariusze opracowane dla celów badania zostały zwalidowane na grupie 60 osób (wyłączonych z badania), przy użyciu metody powtórnego pomiaru (*test retest method*) oraz obliczając współczynniki alfa – Cronbacha i kappa – Cohena po dwóch i czterech tygodniach od pierwszego testu. Uzyskane wyniki wynosiły powyżej 0.9 i wskazały na wysoką jakość opracowanego kwestionariusza.

Analiza statystyczna została przeprowadzona przy użyciu programu STATISTICA 10.0 PL, z zastosowaniem powszechnie wykorzystywanych w tego typu obliczeniach testów statystycznych. Poziom istotności przyjęto na poziomie $p=0.05$.

Wyniki zostały przedstawione bardzo dokładnie, w postaci rycin (diagramów) oraz tabel, ze stosownym opisem. Odsetek pielęgniarek zaszczepionych przeciw grypie w grupie badanej wynosił 15%. Doktorantka dokonała szczegółowej analizy m.in. czynników zachęcających i zniechęcających do szczepienia, w zależności m.in. od miejsca pracy, a także odsetka zaszczepionych przeciw grypie, wiedzy na temat grypy i szczepienia oraz postaw wobec szczepienia siebie, pacjentów i swojej rodziny. Oceniając skuteczność różnych form edukacji i informacji, uzyskała najwyższy odsetek osób zaszczepionych w grupie pielęgniarek, które uczestniczyły w klasycznym seminarium, z wysłanym przypomnieniem SMS (36%).

Wyniki uzyskane przez doktorantkę są bardzo ciekawe, ponieważ wiodą do praktycznych wniosków w zakresie skuteczności metod edukacyjnych i kampanii informacyjnych, aczkolwiek podgrupy w drugim etapie badania były zbyt małe, aby próbować wyciągać daleko idące wnioski.

Analizując tabele, nasuwa się pytanie, czy wyniki nie prezentowałyby się bardziej przejrzysto, gdyby były uporządkowane od największego do najmniejszego odsetka odpowiedzi w danym temacie (np. tabela 12 i 13 – czynniki zachęcające i zniechęcające do szczepienia).

W dyskusji autorka przytacza wiele danych z piśmiennictwa dotyczących szczepienia przeciw grypie wśród personelu medycznego na świecie oraz analizuje skuteczność metod dotarcia i zachęt do szczepień w tej grupie docelowej i ich wpływ zarówno na wyszczepialność, jak i postawy wobec szczepień. Dyskusja jest poprowadzona w sposób rzeczowy, a jej poziom merytoryczny należy ocenić bardzo wysoko.

Doktorantka przedstawiła pięć wniosków, wskazując iż:

1. Stan zaszczepienia przeciw grypie personelu pielęgniarskiego jest bardzo niski i należy podjąć działania mające na celu jego podwyższenie.
2. Podejmowane działania, mające na celu zwiększenie wykonawstwa szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego, powinny być ukierunkowane i uwzględniać zidentyfikowane czynniki zniechęcające i zachęcające do szczepienia.
3. Szkolenie stacjonarne z uzupełniającą informacją w postaci ulotki oraz krótkiej wiadomości tekstowej jest najskuteczniejszą interwencją zapewniającą osiągnięcie najwyższego wskaźnika zaszczepienia oraz kompleksowa korzystną zmianę postaw wobec szczepienia przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego, w związku z tym ta kompilacja działań edukacyjno-informacyjnych powinna być polecana do realizacji.
4. Dodanie działania przypominająco-informacyjnego w postaci krótkiej wiadomości tekstowej w sposób istotny wpływa na wykonawstwo szczepienia przeciw grypie w grupie szkolonej stacjonarnie, pozostając bez wpływu na wyszczepialność w grupie szkolonej niestacjonarnie, dlatego w przypadku realizacji działań opartych jedynie na e-learningu dodanie SMS należy uznać za nieefektywne i w związku z tym nie powinno być zalecane.
5. Szkolenie stacjonarne i szkolenie niestacjonarne bez uzupełniającej krótkiej wiadomości tekstowej jest tak samo skuteczne w zakresie osiągniętej wyszczepialności przeciw grypie u personelu pielęgniarskiego, w związku z tym w sytuacji braku możliwości wysłania przypomnienia w postaci krótkiej wiadomości tekstowej, wybór metody szkolenia pozostaje dowolny.

W przedstawionych wnioskach brakuje nieco szerszego odniesienia do drugiego celu badania, jakim była identyfikacja czynników wpływających na wykonanie szczepienia, wniosek nr 2 jest zbyt lakoniczny w tym zakresie.

Ograniczenia pracy, wskazane w części przez doktorantkę, to brak reprezentatywności geograficznej grupy badanej, ponieważ personel pielęgniarski pochodził przede wszystkim z woj. mazowieckiego, a zarówno postawy wobec szczepień, jak i odbiór form szkolenia może być różny w poszczególnych regionach kraju. Należy również zwrócić uwagę, że w drugim etapie badania wzięły udział wyłącznie osoby, które wyraziły taką wolę. Gdyby rozszerzyć działania na wszystkich badanych, wyniki mogłyby być inne, a efektywność poszczególnych form oddziaływania edukacyjno-informacyjnego – słabsza.

Z powinności recenzenta zwracam również uwagę na drobne błędy literowe, które w tak obszernym dziele mogą się zdarzyć, np. str. 32 – brak „z”, str. 53 – brak „się”.

Opisane ograniczenia, jak również wskazane drobne niedociągnięcia nie wpływają jednak na ocenę pracy, która pozostaje bardzo wysoka, z uwagi na ważkość tematu, nowatorskie podejście do problemu i wysoką jakość zastosowanej metodologii badawczej, a także wysoką wartość merytoryczną części teoretycznych.

Podsumowując, praca doktorska mgr Izabeli Doroty Gołębiak, napisana pod kierunkiem dr hab. Anety Nitsch-Osuch ma niewątpliwie aspekt nowatorski, ponieważ stanowi pierwsze w kraju opracowanie nt. skuteczności wybranych interwencji edukacyjnych i informacyjnych w zakresie wpływu na wykonanie i postawy wobec szczepień. Aspekt praktyczny pracy to inspiracja dla planujących projekty edukacyjne dla personelu medycznego. Nie do przecenienia jest również aspekt promocji szczepienia przeciw grypie, poprzez ujęcie tego zagadnienia w ramy badania naukowego.

Rozprawa jest opracowaniem ciekawym, została zaplanowana i napisana w sposób przemyślany, staranny, z dbałością o poprawność językową, a jej autorka wykazała się odpowiednią wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia badania naukowego.

Mając na uwadze powyższe, potwierdzam, iż przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska spełnia warunki, określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2016 poz. 882 z późn. zm.).

Wnioskuje do Wysokiej Rady I Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Izabeli Doroty Gołębiak do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie, z uwagi na nowatorskie podejście badawcze oraz aspekt praktyczny uzyskanych wyników rozprawy, wnioskuje o jej wyróżnienie.

dr hab. n. med.
Agnieszka Mastalerz-Migas
specjalista medycyny rodzinnej
PWZ 6560905